Lietas arhīva Nr. A42-02527-17
ECLI:LV:ADRJVTN:2017:0928.A420252717.1.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Valmierā 2017.gada 28.septembrī

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnesis G.Ploriņš,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru viņam piešķirtu valsts priekšlaicīgu vecuma pensiju, izdošanu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – Aģentūra) Valmieras reģionālā nodaļa ar 2017.gada 31.maija lēmumu Nr.17/1070870 (turpmāk – sākotnējais lēmums) atteica pieteicējam /pers. A/ priekšlaicīgu vecuma pensijas piešķiršanu, jo nav uzkrāts minimālais nepieciešamais apdrošināšanas stāžs – 30 gadi.

Nepiekrītot sākotnējam lēmumam, pieteicējs to apstrīdēja Aģentūras direktorei, kura ar 2017.gada 14.jūlija lēmumu Nr.17/1343186 (turpmāk – Lēmums) atstāja sākotnējo lēmumu negrozītu.

[2] Nepiekrītot arī Lēmumam, pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar lūgumu izdot labvēlīgu administratīvo aktu, norādot sekojošus argumentus.

Pieteicējs ir dienējis armijā un dienesta laikā pabijis Rīgā, Viļņā, Minskā, Desnogorskā un Černobiļā jeb dienējis Latvijas, Lietuvas, Baltkrievijas, Krievijas un Ukrainas teritorijā. Pieteicējs pret savu gribu bija izrauts no mājām, no darba un divus gadus sūtīts tur, kur vajadzēja PSRS armijai, nevis Baltkrievijas kompetentajām iestādēm.

Pieteicējs nav iesniedzis iesniegumu Baltkrievijas pensijas piešķiršanai un neizprot, uz kāda pamata viņam tāds jāsniedz, ja viņš bija bez pases un bez pieraksta izmitināts dažādās kazarmās.

[3] Aģentūra rakstveida paskaidrojumā tiesai neatzīst pieteikumu un lūdz to noraidīt sekojošu apsvērumu dēļ (*lietas 16. un 17. lapa*).

[3.1] Likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1.punkta 1.apakšpunkts noteic, ka Latvijas pilsoņiem apdrošināšanas stāžu veido obligātais aktīvais militārais dienests PSRS bruņotajos spēkos Latvijas teritorijā un bijušajā PSRS teritorijā.

Savukārt 2010.gada 28.septembrī stājās spēkā Latvijas Republikas un Baltkrievijas Republikas līgums par sadarbību sociālās drošības jomā (turpmāk – Līgums). Minētā līguma 8.panta 1.punkts nosaka, ka katra no pusēm aprēķina un izmaksā pensiju tikai pamatojoties uz apdrošināšanas (darba) stāžu, kas uzkrāts tās teritorijā, t.i. katra līgumvalsts aprēķina un izmaksā pensiju par apdrošināšanas stāžu, kas noteikts saskaņā ar tās tiesību aktiem, bet neņemot vērā darba un pielīdzinātos periodus otras līgumvalsts teritorijā, neatkarīgi no tā, vai persona dzīvo Latvijas Republikā vai Baltkrievijas Republikā.

Tātad, nosakot tiesības uz pensiju, tiek summēts personas stāžs, kas uzkrāts abu valstu teritorijā, taču pensijas apmēru nosaka atbilstoši attiecīgās valsts teritorijā uzkrātajam stāžam. Tā kā starpvalstu līgumam ir augstāks spēks, nekā nacionālajām tiesību normām, tad kopš minētā līguma spēkā stāšanās darba un tam pielīdzinātie periodi Baltkrievijā neveido Latvijas apdrošināšanas periodus. Par šiem periodiem saskaņā ar Latvijas Republikas Labklājības ministrijas un Baltkrievijas Republikas Darba un sociālās aizsardzības ministrijas vienošanās 4.pantu, iesniedzot iesniegumu Baltkrievijas pensijas piešķiršanai un pievienojot dokumentus, kas apliecina, ka periods ir uzkrāts Baltkrievijā, var tikt piešķirta Baltkrievijas pensija.

[3.2] Pieteicējs Aģentūrā iesniedza karaklausības apliecības kopiju, kura apliecina, ka viņš no 1974.gada 10.novembra līdz 1976.gada 15.novembrim (2 gadi un 6 dienas) ir bijis obligātajā aktīvajā militārajā dienestā. Gan savā iesniegumā vecuma pensijas pieprasīšanai, gan uz karaklausības apliecības kopijas pieteicējs ir norādījis, ka dienesta periods bija Baltkrievijā. Līdz ar to Aģentūra konstatēja, ka minētais dienesta periods neveido pieteicēja apdrošināšanas periodu Latvijā.

Ja Baltkrievijas kompetentā iestāde apstiprinātu pieteicēja dienesta periodu no 1974.gada 10.novembra līdz 1976.gada 15.novembrim kā savu apdrošināšanas periodu, tad Aģentūrai būtu tiesības summēšanas rezultātā šo periodu izmantot pieteicēja tiesību noteikšanai uz Latvijas priekšlaicīgo vecuma pensiju.

[3.3] Pieteicējs ir informēts, ka, lai Baltkrievijas kompetentā iestāde apstiprinātu dienesta periodu savā teritorijā, nepieciešams dokuments – arhīva izziņa, kas apliecinātu, ka pieteicēja obligātā militārā dienesta vieta bija Baltkrievijā, tomēr pieteicējs tādu nav iesniedzis. Tādējādi arī Aģentūras secinājums, ka pieteicēja kopējais pierādītais Latvijas apdrošināšanas stāžs tiesību noteikšanai vecuma pensijas piešķiršanai priekšlaicīgi ir 27 gadi 11 mēneši un 26 dienas.

[4] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 112.[1] panta pirmo un ceturto daļu administratīvās lietas izskatīšana notiek rakstveida procesā bez tiesas sēdes, ja vien par lietas izskatīšanu mutvārdu procesā tiesas sēdē tiesu nav lūdzis pieteicējs, trešā persona vai šā likuma 29.pantā minētais tiesību subjekts.

Izskatāmajā lietā pieteicējs nav lūdzis lietas izskatīšanu mutvārdu procesā tiesas sēdē, līdz ar to lieta izskatīta rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[5] Tiesa, izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus kopsakarā ar procesa dalībnieku lietā iesniegtajiem rakstveida paskaidrojumiem, secina, ka pieteikums *ir apmierināms.*

[6] Lietā nav strīda par to, ka Aģentūras atzītais pieteicēja kopējais Latvijas apdrošināšanas stāžs tiesību noteikšanai vecuma pensijas piešķiršanai priekšlaicīgi ir 27 gadi 11 mēneši un 26 dienas. Lietā nav strīda par to, ka šajā pieteicēja apdrošināšanas stāžā nav ietverts laika posms no 1974.gada 10.novembra līdz 1976.gada 15.novembrim (2 gadu un 6 dienas), kad viņš bijis obligātajā aktīvajā militārajā dienestā PSRS Bruņotajos spēkos. Lietā nav strīda arī par to, ka pieteicējs obligāto aktīvo militāro dienestu PSRS Bruņotajos spēkos pildījis cita starp arī Baltkrievijas teritorijā.

Lietā strīds ir par to, vai šādos apstākļos pieteicēja obligātā aktīvā militārā dienesta laiks PSRS Bruņotajos spēkos ir ieskaitāms viņa Latvijas apdrošināšanas stāžā.

[7] Likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1.punkts pamata redakcijā paredzēja, ka Latvijas Republikas pilsoņiem līdz 1991.gada 1.janvārim Latvijā un ārpus Latvijas uzkrātie darba un tam pielīdzinātie periodi veido apdrošināšanas stāžu. Apdrošināšanas stāžam ir pielīdzināts obligātais karadienests un tam pielīdzinātie dienesti *(1.apakšpunkts)*.

No 2006.gada 1.janvāra spēkā stājās likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1.punkta redakcija, kas noteica, ka līdz 1990.gada 31.decembrim Latvijas pilsoņiem Latvijas teritorijā un bijušās PSRS teritorijā uzkrātie darba un tam pielīdzinātie periodi ir pielīdzināti apdrošināšanas stāžam. Apdrošināšanas stāžam pielīdzināts obligātais aktīvais militārais dienests un alternatīvais (darba) dienests *(1.apakšpunkts)*.

Ar 2012.gada 14.jūnija likumu „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām"", kas stājās spēkā 2012.gada 18.jūlijā, pārejas noteikumu 1.punkts izteikts šādā redakcijā: Līdz 1990.gada 31.decembrim Latvijas pilsoņiem Latvijas teritorijā un bijušās PSRS teritorijā uzkrātie darba un tam pielīdzinātie periodi, kā arī šā punkta 1., 2., 2.1 un 10.apakšpunktā minētais ārpus Latvijas uzkrātais periods ir pielīdzināms apdrošināšanas stāžam. Šā punkta 1.apakšpuntā ir minēts obligātais aktīvais militārais dienests PSRS Bruņotajos spēkos un alternatīvais (darba) dienests. No minētā likumprojekta 2.lasījuma Saeimas sēdes stenogrammas secināms, ka šo grozījumu mērķis bija Latvijas pilsoņiem pielīdzināt apdrošināšanas stāžam obligāto aktīvo militāro dienestu neatkarīgi no dienesta vietas, jo līdzšinējā prakse neparedzēja ieskaitīt darba stāžā laiku, kad dienesta vieta bija ārpus PSRS. Deputāte /pers. A/, kas bija viena no priekšlikumu autorēm, norādīja, ka starp Sociālo un darba lietu komisijas locekļiem šajā reizē bija vienprātība par to, ka padomju laikā armijā iesauktajiem nebija iespēju izvēlēties, kur noritēs viņu dienests. Tāpēc būtu jāpanāk, ka visiem iesauktajiem un daļai virsnieku – Latvijas iedzīvotāju un pilsoņu – neatkarīgi no dienesta vietas gadi, kas pavadīti armijā, tiktu ieskaitīti stāžā *(http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/8D23E6826D5AAEBFC2257A1A00390192?OpenDocument)*.

Tātad likums jau sākotnēji paredzēja, ka Latvijas pilsoņiem apdrošināšanas stāžam ir pielīdzināms obligātais aktīvais militārais dienests gan Latvijā, gan ārpus tās. Likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1.punkta formulējums, kas bija spēkā no 2006.gada 1.janvāra līdz 2012.gada 18.jūlijam, saistīja obligātā aktīvā militārā dienesta izpildi ar Latvijas un bijušās PSRS teritoriju. Taču laikā, kad pieteicējs vērsās Aģentūrā ar iesniegumu par priekšlaicīgu vecuma pensijas piešķiršanu, minētā tiesību norma nepārprotami noteica, ka Latvijas pilsoņiem obligāto aktīvo militāro dienestu PSRS Bruņotajos spēkos pielīdzina apdrošināšanas stāžam neatkarīgi no dienesta vietas (Latvijā, bijušās PSRS teritorijā, ārpus Latvijas). Tieši tāds bija iepriekš minēto likuma grozījumu mērķis – novērst neprecizitātes tiesību normas formulējumā, kuru dēļ Latvijas pilsoņiem, kuri bija dienējuši obligātajā aktīvajā militārajā dienestā PSRS Bruņotajos spēkos ārpus Latvijas vai bijušās PSRS teritorijas, šis dienesta laiks netika ieskaitīts apdrošināšanas stāžā. Tātad noteicošā nozīme ir tam, ka persona bija iesaukta un pildīja obligāto aktīvo militāro dienestu PSRS Bruņotajos spēkos, neatkarīgi no dienesta faktiskās izpildes vietas *(sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017.gada 23.marta sprieduma SKA-113/2017 5.punktu)*.

[8] Likuma „Par valsts pensijām" 2.^{1}punkts noteic, ka šo pārejas noteikumu 1. un 2.punktā noteikto periodu aprēķināšanas, pierādīšanas un uzskaites kārtību nosaka Ministru kabinets.

Saskaņā ar likumdevēja deleģējumu Ministru kabinets 2002.gada 23.aprīlī izdevis noteikumus Nr.165 „Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" (turpmāk – Noteikumi Nr.165), kuru 24.punktā noteikts, ka obligātā militārā dienesta laiks ierindas karavīriem Latvijas Republikas armijā vai bijušās PSRS Bruņotajos spēkos veido apdrošināšanas periodu, ja tas pierādīts, pamatojoties uz šo noteikumu 5.1., 5.4. un 5.6.apakšpunktā minētajiem dokumentiem (attiecīgi – darba grāmatiņa, karaklausības apliecība un Latvijas valsts arhīvu vai citu valstu arhīvu izziņas). Ierakstus darba grāmatiņā par darbu un tam pielīdzinātiem periodiem ņem vērā apdrošināšanas perioda pierādīšanai, ja ierakstā par obligāto militāro dienestu ir norādīts dienesta sākums un beigu datums, karaklausības apliecības numurs un izsniegšanas datums *(14.3.apakšpunkts)*.

Tātad pamatdokuments apdrošināšanas perioda obligātajā aktīvajā militārajā dienestā PSRS Bruņotajos spēkos pierādīšanai ir karaklausības apliecība. Dienesta periodu var pierādīt ar ierakstu darba grāmatiņā, ja tajā ir atsauce uz karaklausības apliecību (numurs un izsniegšanas datums) un norādīts dienesta sākuma un beigu datums. Ja to nevar pierādīt ar minētajiem dokumentiem, var izmantot arī arhīva izziņu. Ne no likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1.punkta, ne Noteikumu Nr.165 normām neizriet, ka personai ir pienākums norādīt un pierādīt obligātā aktīvā militārā dienesta PSRS Bruņotajos spēkos pildīšanas vietu, ir jāpierāda tikai dienesta pildīšanas fakts un laiks. Savukārt Aģentūrai, nosakot apdrošināšanas stāžu Latvijas pilsoņiem, nav jāvērtē, kādā teritorijā persona ir dienējusi *(sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017.gada 23.marta sprieduma SKA-113/2017 6. un 7.punktu)*.

[9] Līguma 8.panta 1.punkts noteic, ka katra no Pusēm aprēķina un izmaksā pensiju tikai pamatojoties uz apdrošināšanas (darba) stāžu, kas uzkrāts tās teritorijā. Pensijas apmērs tiek aprēķināts saskaņā ar Līgumu un Pušu tiesību aktiem.

Savukārt likuma „Par Latvijas Republikas starptautiskajiem līgumiem" 13.pants noteic, ja starptautiskajā līgumā, kuru Saeima ir apstiprinājusi, paredzēti citādi noteikumi nekā Latvijas Republikas likumdošanas aktos, tiek piemēroti starptautiskā līguma noteikumi.

Pamatojoties uz šo ārējo normatīvo aktu juridiskā spēka hierarhiju, Aģentūra secinājusi, ka uz laika posmu, kad pieteicējs bijis obligātajā aktīvajā militārajā dienestā PSRS Bruņotajos spēkos, atrodoties Baltkrievijas teritorijā, ir attiecināms Līguma 8.panta 1.punktā noteiktais tiesiskais regulējums, nevis likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1.punktā noteiktais.

Tomēr tiesa nepiekrīt Aģentūras secinājumam. Tā kā obligātais aktīvais militārais dienests PSRS Bruņotajos spēkos netiek saistīts ar konkrētu teritoriju, tad nav pamata to uzskatīt par kādā no Līguma pusēm uzkrātu apdrošināšanas (darba) stāžu, kā to paredz Līguma 8.panta 1.punkts. Līdz ar to nav arī pamata piemērot minēto tiesību normu šim periodam.

Pie identiska secinājuma līdzīgā lietā nonācis arī Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments (turpmāk – Augstākā tiesa), norādot ka, tā kā Latvijas pilsoņiem apdrošināšanas stāža noteikšanai nav jāpierāda un Aģentūrai nav jānoskaidro obligātā aktīvā militārā dienesta PSRS Bruņotajos spēkos faktiskā izpildes vieta, jo pats dienesta fakts ir pamats šo periodu ieskaitīt apdrošināšanas stāžā neatkarīgi no dienesta vietas, Līgums konkrētajā gadījumā nav piemērojams. Līdz ar to neveidojas pretruna starp starptautisko tiesību normu un Latvijas tiesību normu *(sk. Augstākās tiesas 2017.gada 23.marta sprieduma SKA-113/2017 9.punktu)*.

Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesa atzīst, ka attiecībā uz pieteicēju nav piemērojams Līguma 8.panta 1.punkts un pieteicēja Latvijas apdrošināšanas

stāžā saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1.punkta 1.apakšpunktu iekļaujams obligātais aktīvais militārais dienests PSRS Bruņotajos spēkos no 1974.gada 10.novembra līdz 1976.gada 15.novembrim (2 gadi un 6 dienas).

[10] Likuma „Par valsts pensijām" 11.panta sestā daļa noteic, ka personām, kuru apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 30 gadiem, divus gadus pirms šā panta pirmajā daļā noteiktā vecuma sasniegšanas ir tiesības vecuma pensiju pieprasīt priekšlaicīgi. Savukārt atbilstoši likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 8.[1] punktam 11.panta pirmajā daļā noteiktais vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamais vecums no 62 līdz 65 gadiem pieaug pakāpeniski, un no 2017.gada 1.janvāra tas ir 63 gadi.

Ņemot vērā to, ka pieteicējs uz 2017.gada 29.aprīli (datums, ar kuru viņš lūdzis piešķirt vecuma pensiju, *lietas 18.lapa*) bija sasniedzis 61 gadu vecumu, kā arī viņa Latvijas apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 30 gadiem (27 gadi 11 mēneši un 26 dienas + 2 gadi un 6 dienas), pieteicējam ir tiesības vecuma pensiju saņemt priekšlaicīgi. Attiecīgi Aģentūras pienākums ir piešķirt viņam šo pensiju ar 2017.gada 29.aprīli.

[11] Ievērojot visu iepriekš minēto, tiesa secina, ka izskatāmajā lietā pastāv priekšnoteikumi pieteicējam labvēlīga administratīva akta, ar kuru viņam piešķirtu valsts priekšlaicīgu vecuma pensiju, izdošanai. Tādējādi viņa pieteikums ir apmierināms.

[12] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta otro daļu, ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas bijis atbrīvots un pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, valsts nodevu piespriež no atbildētāja. Savukārt saskaņā ar Ministru kabineta 2013.gada 12.februāra noteikumu Nr.85 „Kārtība, kādā administratīvajā lietā iemaksā, atmaksā un atlīdzina valsts nodevu un iemaksā un atmaksā drošības naudu" 13.punktu valsts nodevu atlīdzina mēneša laikā pēc tiesas vai tiesneša nolēmuma stāšanās spēkā Administratīvā procesa likuma 126.pantā minētajos gadījumos no tās iestādes budžeta līdzekļiem, kura attiecīgajā administratīvajā lietā bijusi pieaicināta atbildētāja pusē.

Tiesa konstatē, ka izskatāmajā lietā pieteicējs ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2017.gada 21.jūlija lēmumu pilnībā atbrīvots no valsts nodevas 30 *euro* apmērā samaksas *(lietas 2. un 3.lapa)*. Tā kā pieteicēja pieteikums ir apmierināts, tad no Latvijas Republikas piespriežama valsts nodeva, atlīdzinot to no Aģentūras budžeta līdzekļiem.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta otro daļu, 246. – 251.pantu, 254.panta pirmo un otro daļu, 289. – 291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

apmierināt /pers. A/ pieteikumu.

Uzlikt par pienākumu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas izdot /pers. A/ labvēlīgu administratīvo aktu, ar kuru viņam piešķirtu valsts priekšlaicīgu vecuma pensiju no 2017.gada 29.aprīļa.

Uzlikt par pienākumu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai iemaksāt valsts budžetā valsts nodevu 30 *euro* apmērā.

Tiesas spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Valmieras tiesu namā.

Spriedums sastādīts 2017.gada 28.septembrī.

Tiesnesis G.Ploriņš